

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي
لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ

“Kullarım sana beni sorduklarında bilsinler ki şüphesiz ben yakınlığım, bana dua ettiğinde duacının dileğine karşılık veririm. Şu halde benim davetime gelsinler ve bana iman etsinler ki doğru yolu bulalar.”(Bakara Suresi 2/186)

“Dua”, kulun samimi ve içten bir şekilde Allah’a sığınmasını ve yakarışını, Allah’ın yüceliği karşısında güçsüzlüğünü itiraf etmesini, sevgi ve tazim duyguları içerisinde O’nun lütfunu, yardımını ve affını dilemesini ifade eder. Dua, Allah’ın (cc) büyüklüğünü dile getirme, O’na yalvarma, hamdetme, şükretme, O’nu övme ve aynı zamanda Allah’a karşı sevgi ve saygı sunma ifadesidir.

Hatta özel zaman ve mekânlarda gerçekleştirilen kimi dualar bir yana bırakılacak olursa, dua, genel ve geniş anlamda hiçbir törene bağlı bulunmayan, şekil ve şartlardan bütünüyle sıyrılmış, zaman ve mekân bakımından süreklilik gösteren, kulun yaratıcısıyla sürekli bir biçimde iletişimde bulunduğu bir ibadet olarak ifade edilebilir. Hz. Peygamber’in:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَيْسَ شَيْءٌ أَكْرَمَ
عَلَى اللَّهِ تَعَالَى مِنَ الدُّعَاءِ

Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) ‘in: “Allah Teâlâ katında duadan daha kıymetli bir şey yoktur.” (Tirmizî, Deavât, 1; İbn Mâce, Dua, 1) ifadesi, bu ibadetin önemini göstermesi açısından dikkat çekicidir. Nitekim

Resulullah (sav)’in dua ile ilgili olarak ; “الدُّعَاءُ مُخُّ الْعِبَادَةِ” “Dua ibadetin özüdür.”, (Tirmizî, Deavât, 1)

başka bir rivayete göre ise, “الدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ” “Dua ibadetin ta kendisidir.” (Tirmizî, Deavât, 1; Ebû Dâvûd, Tefrîu ebvâbi’l-vitr,²³) şeklindeki açıklamaları da duanın kıymetini vurgulamaktadır.

Dua Yaratılış Gayesini Hatırlamaktır;

Sonsuz güç ve kudret sahibi Allah kullarını kendisine dua etmeye çağırılmaktadır;

عَنِ النَّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ « الدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ ». ثُمَّ قَرَأَ (وَقَالَ رَبُّكُمْ
ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ

Nu’mân b. Beşîr’den rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav): “Dua ibadetin ta kendisidir.” buyurdu ve sonra şu âyeti okudu: “Rabbiniz şöyle buyurdu: Bana dua edin ki duanıza icabet edeyim. Bana kulluk etmeyi kibirlerine yediremeyenler aşağılanmış hâlde cehenneme gireceklerdir.” (Mü’min, 40/60) (Tirmizî, Deavât, 1; Ebû Dâvûd, Tefrîu ebvâbi’l-vitr, 23)

Bir başka ayeti kerime de ise;

قُلْ مَا يَعْبُؤُا بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا (٧٧)

“(Resûlüm!) De ki: Duanız olmasa, Rabbim size ne diye değer versin?” (Furkân, 25/77) ifadeleriyle, yaratılış gayelerini kullarına hatırlatır. Böylece kendisine kulluk için yarattığı insandan, kulluğunu göstermesini ister. Kulluğun özü ise duadır!

Kulun dua ile Allah’a yönelmesi, aslında O’nu hakkıyla tanıdığı ve tazim ettiği anlamına gelir. Yüce Yaratıcı’nın isteği de zaten bu değil midir? Kulun, Allah (cc) karşısında haddini ve konumunu bilmesi, O’nun büyüklüğü karşısında sevgi ve saygı ile boyun eğmesi... Belki de bu aczi somut olarak dillendirdiği için, dua kulluğun ve ibadetin özü sayılmıştır.

Allahu Teala Dua Edenin Duasına İcabet Eder

Yüce Rabbimiz dua edenin duasına icabet ettiğini şöyle buyurmaktadır.

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ

“Kullarım Beni sana soracak olursa, muhakkak ki Ben (onlara) pek yakıным. Bana dua ettiği zaman dua edenin duasına cevap veririm. Öyleyse, onlar da Benim çağırma cevap versinler ve bana iman etsinler. Umulur ki irşad (doğru yolu bulmuş) olurlar.” Bakara, 2/186

Kur'an-ı Kerim'de Duanın -ister darlık anında ister bolluk anında olsun- Her Zaman Diliminde Yapılması İstenmektedir

Allah, insanların sadece sıkıntıya düştüklerinde dua etmelerini istemez. O, varlıkta olduğu kadar yoklukta, sıkıntıda olduğu kadar refah zamanlarında da kulu ile hemhâl olmak ister. Sadece darda kaldığı anlarda Allah'ı hatırlayarak dua eden kimse;

وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ أَعْرَضَ وَنَأَ بِجَانِبِهِ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ فَذُو دُعَائٍ عَرِيسٍ

“İnsana bir nimet verdiğimiz zaman (bizden) yüz çevirir ve yan çizer. Fakat ona bir kötülük dokunduğu zaman da yalvarmaya koyulur.” (Fussilet, 41/51) ifadeleriyle Kur'an-ı Kerim'de eleştirilir.

İnsan, hayatı boyunca üstesinden gelemeyeceği birçok şeyle karşılaşır; öfke, keder, sıkıntı, korku, acizlik, yalnızlık ve ümitsizlik gibi haller yaşar. Özellikle zorlandığı zamanlarda Allah'a dua etme ihtiyacı hisseder. Zira Yüce Allah'ın duayı kabul edeceği ümidi, dua edenin üzüntü ve kederini hafifletir; ona dayanma gücü ve sabır verir. Bir hadisinde Allah Resûlü duanın sıkıntı ve zorluklara karşı bir sığınak olduğunu şöyle ifade etmiştir;

عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « مَنْ فُتِحَ لَهُ مِنْكُمْ بَابُ الدُّعَاءِ فَتَحَتْ لَهُ أَبْوَابُ الرَّحْمَةِ وَمَا سُئِلَ اللَّهُ شَيْئًا يَعْنِي أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ أَنْ يُسْأَلَ الْعَافِيَةَ ». وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « إِنَّ الدُّعَاءَ يَنْفَعُ مِمَّا نَزَلَ وَمِمَّا لَمْ يَنْزَلْ فَعَلَيْكُمْ عِبَادَ اللَّهِ بِالْدُّعَاءِ ۝

İbn Ömer'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: “Sizden her kime dua kapısı açılmış ise, ona rahmet kapıları açılmıştır. Allah'tan bir şey istenecekse afiyetten daha sevimli bir şey istenmez.” Resûlullah (sav) konuşmasına şöyle devam etti: “Dua, başa gelen ve gelmeyen belâya karşı fayda sağlar. Ey Allah'ın kulları, duaya sarılınız!” (Tirmizî, Deavât, 101) buyurmuştur.

Dua Adabına Uyulmalıdır

Allahu Teala, Yüce kelâmında kullarından, kendisine için için dua etmelerini istemişti:

أَدْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ۝ (٥٥)

“Rabbimize yalvara yakara ve gizlice dua edin. Bilesiniz ki O, haddi aşanları sevmez.” (A'râf, 7/55)

Bu yüzden Allah Resûlü yüksek sesle dua etmekten hoşlanmaz, böyle yapanları uyarırdı. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'nin anlattığına göre, Hayber'e yapılan seferden dönüşte böyle bir olay yaşanmıştı. Resûlullah ile beraber olanlar, Medine'ye yaklaştıklarında yüksek bir tepeye çıkınca yüksek sesle tekbir getirerek Allah'a tazimde bulunmuşlardı. Bunun üzerine Allah Resûlü onlara şu nasihatte bulundu:

عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فَكُنَّا إِذَا عَلَوْنَا كَبَّرْنَا فَقَالَ " ارْبِعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ، فَإِنَّكُمْ لَا تَدْعُونَ أَصَمًّا وَلَا غَائِبًا، تَدْعُونَ سَمِيعًا بَصِيرًا قَرِيبًا

“Kendinize gelin! Siz sağır olan ve burada bulunmayan bir Allah'a seslenmiyorsunuz. (Bilakis) Her şeyi işiten, gören ve size çok yakın olan Allah'a sesleniyorsunuz.” (Buhârî, Tevhîd, 9; Buhârî, Megâzi, 39)

Duanın Kabulü İçin Acele Edilmemelidir

Dua ederken yaptığımız en büyük hata marketten alışveriş yapar gibi bir tavır takınmamızdır. Yani; karşılığını hemen peşin olarak görmek isteğimizdir. “Dua ettim üzerinden şu kadar gün/ay geçti hala kabul olmadı. Duanın karşılığını görmedim.” Demek son derece hatalı bir davranış olur. Sonuçta biz istediğimiz

şeyin bize iyilik mi kötülük mü getireceğini bilemeyiz. Her şeyi hakkıyla bilen Yaradanımıza sığınıp takdirine razı olmalıyız. Acelecilik bize kazandırmaz aksine kaybettirir.

Peygamber Efendimiz yaptığı duaya karşılık hemen sonuç beklemez, ama Rabbinin kendisini boş çevirmeyeceğini bilirdi. Bir keresinde,

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ « يُسْتَجَابُ لِأَحَدِكُمْ مَا لَمْ يَعْجَلْ فَيَقُولْ قَدْ دَعَوْتُ فَلَمْ يُسْتَجَبْ لِي

Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Sizden biriniz, ‘Ben (Rabbime) dua ettim de duam karşılık görmedi.’ deyip acele etmediği müddetçe, duası karşılık bulur.” (Ebû Dâvûd, Tefrîu ebvâbi'l-vitr, 23)

قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الْإِسْتِعْجَالُ قَالَ « يَقُولُ قَدْ دَعَوْتُ وَقَدْ دَعَوْتُ فَلَمْ أَرِ يَسْتَجِيبُ لِي فَيَسْتَحْسِرُ عِنْدَ ذَلِكَ وَيَدْعُ الدُّعَاءَ

Sahâbe, “Yâ Resûlallah! Acele etmek nedir?” diye sorunca da, “Dua ettim de kabul edildiğini görmedim, der ve o anda vazgeçerek duayı bırakır.” (Müslim, Zikir, 92.) cevabını vermişti. Resûlullah'ın açıklamasından anlaşılacağı üzere karşılığı ister bu dünyada verilsin, ister âhirete ertelensin, dua er ya da geç Allah katında karşılık bulacaktır.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ « لَا يَزَالُ يُسْتَجَابُ لِلْعَبْدِ مَا لَمْ يَدْعُ بِإِثْمٍ أَوْ قَطِيعَةٍ رَحِمَ مَا لَمْ يَسْتَعْجَلْ

“Bir kul günah olan veya akrabası ile darılmasına yol açan bir şeyi dilemedikçe yahut acele etmedikçe duası kabul olunur.” (Müslim, Zikir 90, 91)

Mesneviden Bir Hikaye

Adamın birisi, her gece kalkıp namaz kılıyor, Allah'ı anıyor, Ona dua ediyor, yalvarıp yakarıyordu. Şeytan ona bir gün vesvese verir: “Ey ahmak kişi, her gece, Allah demenin, Onu zikretmenin ne anlamı var ki? Sabaha kadar uykusuz kalıp yalvarıyorsun, bütün kapılar yüzüne kapalıdır. Sana, ”Ne istiyorsun” diyen var mı? Şimdiye kadar bir kapı açıldı mı? Buyur eden oldu mu? İstenmeyen yere gidilir mi? Allah senin bu yalvarıp yakarmana önem verseydi dileklerini kabul ederdi, bir cevap verirdi. Boşuna kürek çekip durma.”

Adam, kendine gelen bu düşüncüyü doğru bulup gönlü kırıldı, başını yere koyup zikretmeden hüznün içinde uyudu. Rüyasında ona, ”Neden Allah'ı zikretmeden uyudun bugün?” dendi. Adam, “Yalvarıp çağırmağım bir cevap gelmiyor ki... Kapıdan kovulduğumu anladığım için artık o kapıyı çalmıyorum” dedi. Adama şöyle dendi: (Senin Allah demen, Onun kabul etmesi, **Buyur** demesi sayesinde. Senin yalvarışın, Allah'ın senin ruhuna duyurmasındandır. Senin gayretlerin, Allah'ın seni kendine yaklaştırmasındandır. Senin korkun, sevgin, ümidin, Allah'ın lütfü ile. Senin her “**Ya Rabbi**” demenin altında, Allah'ın “**Buyur kulum**” demesi vardır. Gafilin, cahilin gönlü bu duadan uzaktır. Gafiller dua edemez. Çünkü “**Ya Rabbi**“ demeye güç yetiremez. Onun ağzında da, dilinde de kilit vardır. Dert içinde iken de ağlayıp sızlayamaz. Allah ona dert, ağrı, sızı, gam, keder vermez. Verse de o doktor der, Allah diyemez. Artık anla ki, Allah'a dua etmeni, Onu çağırmanı sağlayan dert, dünya saltanatından daha iyidir. Dertsiz dua soğuktur. Dertliyen yapılan dua ise gönülden kopup gelir, makbuldür. Adam rüyadan uyanınca, sevinir ve yeniden dua etmeye başlar ve muradına kavuşur.

Din Kardeşlerine – Ailesine ve Çocuklarına Dua Etmek

Kur'an-ı Kerim'de bu husus için şu ifadeler kullanılmaktadır.

فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوَاكُمْ

“Hem kendinin hem de mü’min erkeklerle mü’min kadınların günahlarının bağışlanmasını dile!”
(Muhammed,49/17)

Müslüman’ın din kardeşi için yaptığı dua hakkında ise Peygamberimiz şunları söyler:
النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ « دَعْوَةُ الْمَرْءِ مُسْتَجَابَةٌ لِأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ عِنْدَ رَأْسِهِ مَلَكَ يَوْمِنُ عَلَى
دُعَائِهِ كُلَّمَا دَعَا لَهُ بِخَيْرٍ قَالَ آمِينَ وَلَكَ بِمِثْلِهِ

“Kişinin (din) kardeşi için gıyabında (onun olmadığı yerde) ettiği dua makbuldür. O kişinin başucunda, duasına âmin diyen bir melek bulunur. O kişi (din) kardeşine hayır dua ettikçe (görevli) melek: ‘Âmin, (din kardeşin için istediğin) hayrın misli senin için de olsun.’ der.” (İbn Mâce, Menâsik, 5)

Bunun gibi, anne babanın çocuklarına yaptığı dua, misafirin ve yolcunun duaları da kabul olunacak dualar arasında zikredilmiştir;

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « ثَلَاثُ دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٌ لَا شَكَّ فِيهِنَّ دَعْوَةُ الْمَظْلُومِ
وَدَعْوَةُ الْمُسَافِرِ وَدَعْوَةُ الْوَالِدِ عَلَى وَلَدِهِ »

“Üç dua vardır ki kabulünde şüphe yoktur: Mazlumun duası, misafirin duası, anne babanın çocuklarına yaptığı dua.” (Tirmizî, Birr ve sıla, 7)

Fiili Dua Unutulmamalıdır

Allah, kâinatta meydana gelecek tüm olayları belli sebeplere bağlamıştır. Hem dünyada hem de içinde yaşanılan evrendeki her şey Allah’ın koyduğu sebep-sonuç (kanun ve kural) ilişkilerine göre şekillenir. Arzu ettiği bir şeyin olmasını isteyen kişi, onun sebeplerini de yerine getirmek zorundadır.

Kişi, Allah’tan istediği şeyin gerçekleşmesi için Allah’ın kendisine öğrettiği sebepleri ve kanunları elinden geldiği kadar yerine getirip tamamlar, sonucunu da Allah’tan bekler.

İnsan için ancak çalışmasının karşılığı vardır.” (Necm, 53/39) mealindeki âyette insanların çalışmaları ile alacakları sonuç arasındaki ilişkiye dikkat çekilmiş ve bu çalışmanın fiilî bir dua manasına geldiğine işaret edilmiştir.

Peygamber Efendimiz (SAV)’in; Hendek savaşında sadece sözlü olarak Allah’tan yardım istemekle kalmayıp şehrin etrafına hendek kazması da fiili duadır. Aynı şekilde işlediği günahlarının affını isteyen bir kimsenin: “Ey Rabbim! Beni affet, bağışla.” diye yalvarması sözlü dua, günahları terk edip Allah’ın emrine yönelmesi, işlediği günahlara bir daha dönmemesi ve salih ameller işlemesi, fiili duadır.

Peygamberler Her Daim Dua Etmişler Ve En Güzel Dua Örneklerini Sunmuşlardır

Kur’an-ı Kerim’de birçok peygamberin dilinden bizlere dualar öğretilmektedir. Adem (a.s.) ve Havva Annemiz cennetten çıkarılmaları ile son bulan hadisenin akabinde Rablerine şöyle dua etmektedirler.

قَالَا رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ

“(Adem ile eşi) dediler ki: Ey Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan mutlaka ziyan edenlerden oluruz.” A’raf, 7/23

İbrahim (a.s.) şöyle dua etmiştir:
رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمِينَ لَكَ وَمَنْ دُرِّيْتَنَا أُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ { رَبَّنَا
وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

“Ey Rabbimiz! Bizi sana boyun eğenlerden kıl, neslimizden de sana itaat eden bir ümmet çıkar, bize ibadet usullerimizi göster, tevbemizi kabul et; zira, tevbeleri çokça kabul eden, çok merhametli olan ancak sensin. Ey Rabbimiz! Onlara, içlerinden senin âyetlerini kendilerine okuyacak, onlara kitap ve hikmeti öğretecek, onları

Zekeriya (a.s.) duası ise şöyledir:

هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ

“Orada Zekeriya Rabbine dua etti: "Rabbim, bana katından tertemiz bir soy armağan et. Doğrusu Sen, duaları işitensin" dedi. Al-i İmran, 3/38

Hiz. Peygamber (sav) Rabbine Şöyle Dua Etmiştir:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ ، وَعَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ ، وَالسَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ إِثْمٍ ، وَالغَنِيمَةَ مِنْ كُلِّ بَرٍّ ، وَالْفَوْزَ بِالْجَنَّةِ ، وَالنَّجَاةَ مِنَ النَّارِ

“Allahum! Senin rahmetini kazandıracak, bağışlamayı sağlayacak işler yapmayı, her türlü günden uzak durmayı, bütün iyilikleri işlemeyi, cennete kavuşup cehennemden kurtulmayı nasip etmeni niyâz ediyorum.” (Tirmizî, Vitir 17)

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ حُبَّكَ ، وَحُبَّ مَنْ يُحِبُّكَ ، وَالْعَمَلَ الَّذِي يُبَلِّغُنِي حُبَّكَ اللَّهُمَّ اجْعَلْ حُبَّكَ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ نَفْسِي ، وَأَهْلِي ، وَمِنَ الْمَاءِ الْبَارِدِ

“Allahum! Senden seni sevmeyi, seni sevenleri sevmeyi ve senin sevgine ulaştıracak amelleri sevmeyi dilerim. Allahum! Senin sevgini bana canımdan, ailemden ve soğuk sudan daha ileri kıl!” (Tirmizî, Daavât 73)

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ مَنكَرَاتِ الْأَخْلَاقِ ، وَالْأَعْمَالِ وَالْأَهْوَاءِ

“Allahum! Kötü ahlâklı olmaktan, fena işler yapmaktan ve yanlış inançlara saptıktan sana sığınırım.” (Tirmizî, Daavât 126)

Dua ve Tövbe arasında Sıkı Bir Bağ Vardır

İnsanoğlu yaratılış itibarıyla hata yapabilmektedir. Bu hatalar bazen yaratanına karşı bazen insanlara karşı olmaktadır. Yapılan bu hatalardan dönmek, tövbe etmekle mümkündür. Tövbe; kulun işlediği kötülük ve günahlara pişman olup, onları terk ederek Allah’a yönelmesi, emirlerine uymak ve yasaklarından kaçınmak suretiyle Allah’a sığınarak bağışlanmasını dilemesidir.

Allahu teala Kuran’ı Kerim de Şöyle buyurmaktadır:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا

“Ey iman edenler! Allah’a samimiyetle tövbe edin!” Tahrim, 66/8

وَتَوْبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهُ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

“Hepiniz Allah’a tövbe edin, ey mü’minler! Belki böylece korktuğunuzdan kurtulur, umduğunuzu elde edebilirsiniz.” Nur, 24/31

وَأَنْ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُمَتِّعْكُمْ مَتَاعًا حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَيُؤْتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ
وَأَنْ تَوَلَّوْا فَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ كَبِيرٍ

“Rabbinizden bağışlanma dileyin, sonra da O’na tövbe edin ki sizi belirlenmiş bir süreye (ömrünüzün sonuna) kadar güzel bir şekilde yararlandırsın ve her fazilet sahibine faziletinin karşılığını versin. Eğer yüz çevirirseniz, ben sizin adınıza büyük bir günün azabından korkuyorum.” Hud, 11/3

Hatasız Olmak Mümkin Değildir

Yüce Allah insanın özgür iradesi ile hatasından dönüp acizlik içerisinde kendisinden bağışlanma dilemesinden memnun olmaktadır. Zaten insanı Allah katında değerli kılan da ona yalvarması, ondan yardım ve bağışlanma dilemesi değil midir?

Allah Resûlü,

أَبِي أَيُّوبَ أَنَّهُ قَالَ جِئَ حَضْرَتُهُ الْوَفَاةَ كُنْتُ كَتَمْتُ عَنْكُمْ شَيْئًا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ « لَوْلَا أَنَّكُمْ تُذْنِبُونَ لَخَلَقَ اللَّهُ خَلْقًا يُذْنِبُونَ يَغْفِرُ لَهُمْ » .

“Eğer siz hiç günah işlemeseydiniz, Allah başkalarını yaratır, onlar günah işler (ve tövbe eder) Allah da onları affederdi.” (Müslim, Tevbe, 9) buyururken bu soruya cevap verir âdeta.

Böylece insanı, günahlardan berî ve her an Allah’a kulluk hâlinde olan meleklerden farklı bir konumda değerlendirir. O hâlde, Resûl-i Ekrem’i örnek alan Müslümanlar, kalbî ve ruhî arınmalarını gerçekleştirmek üzere Allah Resûlü’nün tavsiye ettiği gibi tövbe ve istiğfarda bulunmalıdır.

Tövbenin En Önemli unsuru Pişmanlık Duymak

Tövbenin ilk adımı pişmanlıktır. Yaptığı hatanın farkına varıp, bu hatayı kime karşı işlediğinin bilincinde olmak ve vicdanı rahatsız olmak tövbeye doğru atılan ilk adımdır. Tövbeyi değerli yapan Allah’ın katında makbul yapacak olan önemli bir noktadır.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَعْقِلٍ قَالَ كَانَ أَبِي عِنْدَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ فَسَمِعَهُ يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ
النَّدَمُ تَوْبَةٌ

Abdullah b. Ma’kil’den rivayet edildiğine göre, o şöyle demiştir: Babam, Abdullah b. Mes’ûd’un yanındayken onu şöyle derken işittim: *“Resûlullah’ı (sav), ‘(Günahtan) pişmanlık duymak, tövbedir.’ buyururken işittim.”* (İbn Hanbel, I, 423)

Tövbe Etmek; Tertemiz Bir Sayfa Açmaktır

Tövbe eden mümin artık günahlarından arınmış tertemiz biri olmuştur. Yeni bir sayfa açmıştır. Artık ona düşen bundan sonra günahlara karşı iradeli olup amel defterine hata ve günah değil iyi ve salih amellerle doldurmaktır.

عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ التَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ كَمَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ

Ebû Ubeyde b. Abdullah’ın, babasından (Abdullah b. Mes’ûd’dan) naklettiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur: *“Günahtan tövbe eden kimse, hiç günahı olmayan kimse gibidir.”* (İbn Mâce, Zühd, 30)

Peygamberimiz, tövbe sayesinde vicdanın nasıl arındığını şu güzel benzetme ile anlatır:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ « إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا أَخْطَأَ خَطِيئَةً نُكْتَتْ فِي قَلْبِهِ نُكْتَةٌ سَوْدَاءٌ فَإِذَا هُوَ نَزَعَ وَاسْتَغْفَرَ وَتَابَ سُقِلَ قَلْبُهُ وَإِنْ عَادَ زِيدَ فِيهَا حَتَّى تَعْلُوَ قَلْبَهُ وَهُوَ الرَّانُ الَّذِي ذَكَرَ اللَّهُ (كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

“Kul bir hata işlerse kalbine siyah bir nokta konulur. Şayet o, (günahtan) vazgeçer, bağışlanma diler, tövbe ed(ip Allah’a dön)erse kalbi cilâlanır. Eğer (bunları yapmaz günah ve hataya) geri dönerse (siyah nokta) arttırılır ve neticede bütün kalbini kaplar. İşte Allah’ın ‘Yaptıkları yüzünden kalpleri pas tutmuştur.’ (Mutaffifîn, 83/14) diye anlattığı pas işte budur.” (Tirmizî, Tefsîru’l-Kur’ân, 83; İbn Mâce, Zühd, 29)

Tövbe Etmek; Günaha Geri Dönmemektir

Tövbe etmek sadece günahları affettirmek değil günaha bir daha geri dönmeme konusunda Allahu Tealaya söz vermektir. Sürekli aynı günahı işleyip sürekli tövbe etmek, *nasıl olsa tövbe ederim* diye düşünerek günahlara karşı iradeli olamamak büyük bir gaflettir. Ya tövbe etme imkanı bulamadan ölürsek?

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ التَّوْبَةُ مِنَ الذَّنْبِ أَنْ يَتُوبَ مِنْهُ ثُمَّ لَا يَعُودَ فِيهِ

Abdullah (İbn Mes'ûd) tarafından nakledildiğine göre, Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur: “*Günahtan tövbe etmek, günahı terk edip bir daha ona dönmemektir.*” (İbn Hanbel, I, 446)

يَا أَيُّهَا النَّاسُ تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ وَاسْتَغْفِرُوهُ فَإِنِّي أَتُوبُ فِي الْيَوْمِ مِائَةَ مَرَّةٍ

“*Ey insanlar! Allah’a tövbe edip ondan af dileyiniz. Zira ben ona günde yüz defa tövbe ederim.*” Müslim, Zikir 42

Allahu Teala Kulun Tövbe Etmesinden Hoşnut Olur

Allahu teala kulunun tövbe etmesinden hoşnut olur. Çünkü kul tövbe ederek; kendisini yaratan, kendisini bir gün yaptıklarından sorumlu tutacak olan bir rabbi olduğunu hatırlar ve bunu acizlik içerisinde itiraf eder. Allahu Teala kulunun kendisini hatırlamasından, anmasından ve kendisine yakarmasından hoşnut olur.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلَّهِ أَشَدُّ فَرَحًا بِتَوْبَةِ أَحَدِكُمْ مِنْ أَحَدِكُمْ بِضَالَّتِهِ إِذَا وَجَدَهَا

Ebû Hüreyre’den nakledildiğine göre, Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur: “*Biriniz kaybettiği hayvanını bulduğu zaman ne kadar seviniyorsa, Allah birinizin tövbesine bundan daha çok sevinir.*” (Müslim, Tevbe, 2)

İhlâslı Bir Tövbe Kötülüklerimizi İyiliklere Çevirir

Kul, tövbe ile günahlarından arınarak aslı ve fitrî temizliğine âdeta geri dönmüş olur.

رَحِيمًا فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا

“*Ancak tövbe ve iman edip iyi işler yapanlar başkadır. Allah onların kötülüklerini iyiliklere çevirir. Allah çok bağışlayıcıdır; engin merhamet sahibidir.*” Furkan, 25/70

Ümitsizliğe Düşülmemelidir

Allah günah işleyenlerin tövbesini kabul edicidir. Bizler kul olarak Rabbimizin merhametini ümid edip tövbe etmeliyiz. Ümitsizliğe ve karamsarlığa düşmemeliyiz.

رَحْمَةً اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ الرَّحِيمِ

“*Ey kendilerinin aleyhinde çalışarak haddi aşan kullarım! Allah’ın rahmetinden ümit kesmeyin. Çünkü Allah bütün günahları bağışlar.*” Zümer, 39/53

Peygamberimiz bu konuda şöyle buyurmuştur:

عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يَا عِبَادِيَ كُلُّكُمْ مُذْنِبٌ إِلَّا مَنْ عَافَيْتُ فَاسْتَغْفِرُونِي أَعْفِرْ لَكُمْ وَمَنْ عَلِمَ أَنِّي أَفْدِرُ عَلَى الْمَغْفِرَةِ فَاسْتَغْفِرْنِي بِقُدْرَتِي غَفَرْتُ لَهُ

“İzzet ve celâl sahibi Allah buyurur ki: ‘Ey kullarım! Benim affettiklerim dışındakiler günahkâr (kalır). Benden bağışlanma dileyin, sizi bağışlayayım. Kim benim affetme gücümü bilir ve af dilerse onu affederim, (hatasını) önemsemem...’ ” (İbn Hanbel, V, 152; İbn Mâce, Zühhd, 30)

Doksan Dokuz Kişiyi öldüren Adam

Peygamber Efendimizin anlattığı geçmiş ümmetler zamanında yaşanan bir olay, bu konuda son derece etkileyici bir örnektir. *Doksan dokuz kişiyi öldüren bir adam, pişmanlık içerisinde tövbe etmek üzere yeryüzünün en bilgili insanını sorar ve kendisine gösterilen rahibin yanına gider. Ama rahip ona affedilmesinin mümkün olmadığını söyleyince öfke içinde onu da öldürür. Yüz insanın canına kıymış olarak yine âlim birisine danışma ihtiyacı hisseder. Kendisine tavsiye edilen bir ilim adamının yanına geldiğinde o, affının elbette mümkün olduğunu söyleyerek “**Seninle tövben arasında kim girebilir ki?**” der. Sonra da adama o diyarı terk ederek Allah’a kulluk eden iyi insanların olduğu bir yere gitmesini öğütler. Tövbe eden ve yeni bir başlangıç için yola çıkan adam, arzu ettiği yere ulaşmadan yolda ölür. Gideceği yere daha yakındır ve rahmet meleklerinin eşliğinde Rabbinin affına nail olur.* (Müslim, Tevbe, 46; İbn Mâce, Diyât, 2)

Tövbenin Adabı

Peygamberimiz (sav), tövbenin âdabını öğretmek maksadıyla şöyle buyurmuştur:

حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ وَصَدَقَ أَبُو بَكْرٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُذْنِبُ ذَنْبًا فَيُحْسِنُ الطُّهُورَ ثُمَّ يَقُومُ فَيُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ يَسْتَغْفِرُ اللَّهَ إِلَّا عَفَرَ اللَّهُ لَهُ يَقُولُ: مَا مِنْ عَبْدٍ

Hız. Ebû Bekir’in (ra) haber verdiğine göre –ki Ebû Bekir (ra) doğruyu söyler- o, Allah Resûlü’nü (sav) şöyle derken işitmiştir: “*Bir kimse bir günah işler de akabinde güzelce abdest alır sonra kalkıp iki rekât namaz kılar ve Allah’tan bağışlanma dilerse, Allah onu mutlaka bağışlar.*” (Ebû Dâvûd, Tefrîu ebvâbi’l-vitr, 26)

Sonra da, söylediğini teyit maksadıyla şu âyeti okumuştur:

وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرِ اللَّهُ لَهُ إِلَّا اللَّهُ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ

“*Ve onlar ki çirkin bir iş yaptıklarında ya da kendilerine zulmettiklerinde Allah’ı hatırlayıp günahlarından dolayı hemen bağışlanma dilerler. Zaten günahları Allah’tan başka kim bağışlayabilir ki! Onlar, yaptıklarında bile bile ısrar etmezler.*” (Âl-i İmrân, 3/135; Ebû Dâvûd, Vitr, 26; İbn Hanbel, I, 9)

Mümin; günahlardan kurtuluş vesilesi olan tövbe ,istiğfar ve dua ile Rableriyle aralarındaki bağı kuvvetlendirmek için fırsata dönüştürmeyi bilmeli ve bu fırsatı değerlendirmek için zaman kollamalıdır.

Unutulmamalıdır ki; tövbe ve duanın insan hayatındaki rolü pek büyüktür. Zira insan, tövbe ve dua sayesinde Allah’a yönelip imanını kuvvetlendirerek yeniden hayata bağlanır ve ümidini, yaşama isteğini devam ettirir. Tövbe ve dua vasıtasıyla, toplum içinde mutlu olarak güven içinde yaşar.

Allahu Teâlâ tövbelerimizi ve dualarımızı kabul eylesin. Kalbimize hidayet ve basiret ihsan eylesin. Âmin...

(23/10/2020)

Yusuf AYDOĞAN

Cezaevi Vaizi